

GAT'LAR MECLİSİ

YEMEN

Yrd. Doç. Dr. Evren Şar İşbilen
İstanbul Üniversitesi

Doğu'ya dair en heyecan duyduğum ve en çok gitmek istediğim yerlerden biri hep Yemen olmuştu. Bu hayalimi anne-baba-çocuk (bendeniz) ve yakın bir arkadaşım ile çıkılan dört kişilik seyahatle, Arap Baharı henüz o diyarlara uğramamışken gerçekleştirmeyi başarmıştım. Otobüs ile Umman'dan başlayan yolculuğumuz yerleşim yerlerinden uzak ve sonsuz çöl manzaraları eşliğinde devam etmekteydi. Otobüste bizden başka turist namına sadece Koreli genç bir çift vardı. Yolculuğumuzun beşinci saatinin sonlarına doğru Derya'yı (arkadaşım), bunca yol geldikten sonra şayet sınırdan bir sorun çıkarsa, bu kuş uçmaz, otobüs geçmez çölden nasıl geri döneceğimizi sorarak epeyce korkutmuş ve bu heyecanlı sohbetten yarım saat kadar sonra Umman sınırından çıkış yaparak bu güvenli ülkeye veda etmiştik. Saat 14.00 sularında ise tablo şöyledi: 2 saat boyunca sınırdan bizim yüzümüzden bekletilmiş, ilk 15 dakikada sınırdan geçebilmiş -Koreli çift dahil- bir otobüs dolusu insan, özel olarak gümrük dairesine alınmış sınırdan bayılmak üzere olan Derya, şok halinde olanı biteni anlamlandırmaya çalışan anne-baba ve gözlerinden alevler çıkarak laf anlatmaya çalışan ben.

Kehanetim gerçeğe dönüşmüştü: Gümrük memuru bir o adamı bir bu adamı arıyor, bir sürü hararetli konuşma yapıyor ve neticede telefonu her seferinde elime tutuşturarak Arapça garip ve anlaşılmaz konuşmalar yapmama neden oluyordu. En son

telefondaki adamın bana 'elinizde Avustralya'dan alınmış geçiş belgeniz yok' demesi bardağı taşıran son damla olmuştu. Sonunda Avustralya ile ilgili resmi bir makamdan olduğunu tahmin ettiğimiz bir adama, telefonda, Türk olduğumuz için böyle bir belgeyi almamız gerekmediğini anlattıktan sonra memur ayağa kalkarak duvarda asılı olan bir çizelgeye uzun uzun baktı ve kafasını ağır ağır sağa sola sallayarak "Hayır" dedi, "buradan daha önce hiç Türk geçmemiş ve sizi bu sınırdan ülkeye kabul edemeyiz!" Birinci saatin sonunda ulaştığımız nokta buydu demek. Sanırım Yemen hükümeti, Türkler uçarak, Ruslar yürüyerek, Japonlar da yüzerek ve ancak belirlenen sınırlardan geçebilirler gibi bir dizi anlam veremediğimiz kural getirmişti ülkeye. İkinci saatin sonlarında imzalanan bir sürü evrak ve insanı kolayca hasta edebilecek bir sürü diyalogtan sonra adam bize büyük bir iyilik yapıyormuşcasına pasaportları elimize tutuşturdu ve "Tamam" dedi ve hafifçe atışarak alkışlar arasında büroyu terkettik.

Nihayet otobüsümüze yerleştikten sonra fazla zaman geçmeden sınır kasabalarından birinde yer alan benzin istasyonunda durduk... Fakat ortada ne düzgün bir büfe ne de doğru dürüst bir tuvalet vardı... Burası şu ana dek gezdiğim tüm Arap ülkelerinden ve alışageldiğim ortaçağ manzaralarından farklıydı... Kirli ve çıplak ayaklı çocuklar, çöpler, dilenciler ve güney Yemen'in geleneksel kıyafetleri içine bürünmüş gat çiğneyen insanlar...

Otobüsümüzde yarı Ummanlı yarı Yemenli Cevad adında 22-23 yaşlarında bir genç vardı ve tüm yol boyunca bizi himayesine almıştı. Gerek sınırda mahsur kaldığımızda, gerek benzincide gerekse otobüsün içinde tüm sıkıntılarımızı çözmeye çalıştı.

Sınırdan olaylı geçişimiz ve zorlu otobüs yolculuğumuzun ardından akşam karanlığı iyiden iyiye çöktüğü halde, tek bir ışık kaynağı olmayan uçsuz bucaksız çölde yol alırken sevgili yol arkadaşım Derya'ya kafamı kurcalayan ikinci soruyu yönelttim (ilk soru bildiğiniz gibi "şayet sınırda sorun çıkarsa ne olur?" idi) "Bunca saat yol aldıktan sonra gecenin zifiri karanlığında, bu uçsuz bucaksız çölün ortasında otobüsümüz bozulursa ne olur?" Derya sadece ters ters bakmakla yetindi ve 4 saat kadar daha yerleşim yerlerinden kilometrelerce uzak otobanda yol almaya devam ettik.

Gece saat 03:00 sularında gözümü açtığımda, Arapça harareti tartışmalar etrafımı sarmıştı. Otobüsümüz hareket etmiyordu, yolcuların çoğu ise otobüste değildi. Durumu anlayabilmek için hemen arka koltuklarda oturan annem ve babama doğru bir hamle yaptım. Annem beni görür görmez açıklamayı yaptı, "Galiba otobüs bozuldu, yarım saattir buradayız!" İlk düşüncem yanımda uyumakta olan Derya'nın uyanmasını ne pahasına olursa olsun engellemem gerektiği oldu. Ne hikmetse bugün sarfettiğim tüm olumsuz cümleler bir bir gerçeğe dönüşüyordu. Uyanıp durumu kavradığında olayın sorumluluğunun kimin üzerine yıkılacağı oldukça açıktı. Tabii kısa süre sonra beklenen oldu ve Derya uyandı. Oldukça yaratıcı bir küfürle ucuz atlattığıma sevinerek Derya ve annemle birlikte otobüsten indik. Gökteki yıldızların sayısı dünyanın hiçbir yerinde görmediğim kadar çoktu. En yakın yerleşim yerinden kilometrelerce uzaktaydık ve ufukta bizim otobüsün farlarından başka herhangi bir ışık kaynağı yoktu.

Bu şartlar altında, uzun beyaz elbiseli bir Yemenli, otobüsün farının tıpkı bir spot ışığı gibi en geniş açılımıyla yere düştüğü noktaya yerleşmiş, tüm otobüsün gözleri önünde sahnede şov yapan bir sanatçı edasıyla yere çömelerek def-i hacet ediyordu. Eğer yanımda üç şahit daha olmasaydı muhtemelen şu anda bu olayın gerçekliğinden şüphe duyuyor olurdum. Neyse ki diğer üç kişi sık sık bana hikayeyi anımsattılar da halüsinasyon görmediğimden emin olabildim.

Sabaha karşı 05.30 sularında yanımıza ulaşan iki adet minibüs bizi yaklaşık 24 saat süren işkencemizden kurtarmayı başardı. Artık sabahın 06.30'unda medeniyete ulaşmış bir şekilde, henüz uyumakta olan Mukalla'nın sokaklarında bir başımızaydık.

Sınırdan geçer geçmez karşımıza çıkan gat(*) satıcılarından ilki.

Bu perişanlığımızı gören Cevad yine yardımımıza koşmakta gecikmedi. Bizi bir taksiye bindirdi ve kendisi de ön koltuğa oturarak tüm itirazlarımıza rağmen bizi bir otele yerleştirmek için çabalamaya başladı. Çok mahcup olmuştuk ancak geçmiş tecrübelerimiz dolayısıyla yine de şüphe etmeden duramıyorduk; ya bizden para ya da bahşiş istiyorsa, ya bizden biri ile ilgili münasebetsiz fikirleri varsa ya da belki bir şeyler satmak istiyorsa gibi? Otellerin bulunduğu bölgeye geldiğimizde sadece zorlu bir geceyi değil, Türkçe olarak sarfedilmiş dedikoduya varan onlarca şüphe cümlesini de gerimizde bırakmıştık. Mutluluk içinde arabadan indik. Cevad bize şehirde birkaç tane pahalı otelin bulunduğunu, içinde bulunduğumuz bölgede yer alan onlarca otelin ise oldukça makul fiyatta ve katlanılabilir standartta olduğunu önceden söylemiş ve biz de bu şartları sevinerek kabul etmiştik. Burada araya girerek şu bilgiyi de vermek istiyorum. Yemen'den döndükten yaklaşık 6-7 ay sonra bir gece yarısı (saat 2 sularında) uykumdan cep telefonumun keskin sesiyle uyandım. Tanımadığım bir numara beni arıyordu. Ses Türkçe olarak "Ben Cevad, Yemen'den Cevad" dediğinde bile anlamlandıramamıştım olanları. Sonunda uyku sersemliği ile kekeleyerek "Ama sen Türkçe bilmiyorsun ki?!!" diyebildim. Cevad'ın cevabı ise "O zaman Türkçe konuşabildiğimi belli etmek istemedim, ben aslında Hatay'da yaşıyorum" oldu. Telefonuna bir anlam verememiştik ancak bu bana hayatım boyunca unutamayacağım bir ders olmuştu! Bundan sonra Pasifik okyanusunda kaybolup, yerli bir kabile tarafından bulunsam bile yanlarında asla Türkçe dedikodu yapmayacaktım!

(*) Gat (Catha edulis), Celastraceae familyasından Doğu Afrika'nın dönenceler arasında kalan bölgelerine özgü çiçekli bir bitki. Etiyopya kökenli olduğu düşünülen gat, ağızda çiğnendiğinde verdiği uyarıcı etkisinden ötürü Doğu Afrika ile Arap yarımadasında özellikle Yemen'de yetiştirilir. Kaynak <https://tr.wikipedia.org>

Neyse, biz hikayemize kaldığımız yerden devam edelim. Planımız, uygun bir yer bularak ebeveynleri ve bavulları yanımıza getirtmekti. Fakat işler pek de planlandığı gibi gitmiyordu. Girdiğimiz bütün otellerde karşılaştığımız manzara hemen hemen aynıydı, daracık küçük bir resepsiyonda yerlerde yatmakta olan 1 ila 4 kişi... Bütün otellerin dolu olmasını bir yere kadar anlayabiliyorum ancak kalacak yer bulamayan müşterilerin resepsiyonda yatmayı kabul etmiş olmasını hala geriye dönüp baktığımda pek inanılır bulamıyorum... Gerçi çoğu otelde resepsiyonda yatanlar müşteriler değil personeldi ancak gezdiğimiz otellerin en az 2-3 tanesinde resmen müşterileri başuçlarında bavullarıyla yerlere serpiştirmişlerdi. Oldukça turistik bir şehir!

Resepsiyonisti uyandırarak belki de 15. denememizde bir başka otele girdik. Adam güler yüzle bize müjdeyi verdi, tam yarım saat sonra en üst katta bir oda boşalacaktı. Elimiz mahkum bavulları taksiden indirip otelin resepsiyonuna yerleştik ve Cevad'a teşekkür ederek ailesinin yanına gönderdik. Nasılsa iyi ya da kötü başımızı sokacak bir yer bulmuştuk artık... Ve nihayet beklenen an gelmiş, oda boşatılmıştı. Derya ve ben daracık ve dik merdivenlerden 6 kat çıktık ve resepsiyonist nefes nefese ulaştığımız odanın kapısını açtı. Artık önümüzde kocaman bir oda ve kocaman bir problem daha vardı. İçeride sadece iki tane tek kişilik yatak vardı! Yine de bu işin çözülebileceğine olan sonsuz inancımla adama "Burada sadece iki tane yatak var" dedim, resepsiyonist önce anlamamış gibi yüzüme baktı sonra da var olan iki yatağı gösterdi, "E işte yataklar burada!". Yemen sınırından itibaren ilahi bir şakanın ortasına düşmüş gibiydik. Yine büyük bir sabır ile saymamış olmasının imkansız olduğu ailemin 4 kişiden oluştuğunu anlattım, adam da kocaman bir şaşkınlık nidasından sonra "4 tane mi yatak istiyorsunuz yani?" cevabını yapıştırdı.

Artık yanımızda Cevad gibi bir yardımcımız ya da taksimiz de yoktu ve anlaşılan şehrin en lüks otellerinden biri (belki de tek lüks oteli) olan ve kentin öteki tarafından yer alan Ryboon City otele gitmekten başka çaremiz yoktu. Kaderimize razı olarak bir taksi çevirdik ve "Ryboon City Hotel" talimatını verdik. Otel tahmin ettiğimiz kadar pahalı değildi, 1 gece için 52 dolar ödeyecektik. Üstelik zaten toptopu 1 gece kalacaktık bu küçük şehirde...

Odalarımıza yerleşip birkaç saat geçirdikten sonra National Geographic ruhu, yorgunluğumuzu

yenerek kendimizi sokağa atmamıza neden oldu. Mukalla oldukça hareketli ve kalabalık bir şehir. Kentin deniz kıyısında bulunması ve ortasından bir nehir akıyor olması bu canlı görünümünde oldukça etkili unsurlardı bence. Kent son derece rüzgarlı, hava akımlarıyla hortum şeklinde sürekli olarak göğe yükselen ve insanın yüzüne çarpan çöp, toz ve naylon poşet kirliliği şehre damgasını vuran özelliklerin arasında.

Mukalla'nın modern yüzü bir süre sonra insanı betonarme ve tekdüze görünümüyle sıkımsıyor ama neyse ki bir saatlik bir yürüyüş bizi eski şehre ulaştırmayı başardı. Eski kent Mescid-i Ömer adlı eski caminin etrafında kurulmuş ve dantel gibi işlenmiş açık renk evleri, daracık sokakları ile, kentin karmaşası içinde başka bir dünya adeta.

Mescid-i Ömer Macerası

Mescid-i Ömer ise ayrı bir macera konusu. 20-25 basamakla çıkılan ve kentin en eski camisi olan Mescid-i Ömer'e girmeye çalışırken henüz basamaklarda içeri girmenizi engellemeye çalışan insanların yoğun çabasıyla karşılaşıyorsunuz. Annemin zaten bu şartlar altında camiye girmek gibi bir isteği yoktu. Amacı dış basamaklarda bizi beklemektir ama Derya ve ben keşifçi ruhumuzla başlarımız örtülü olarak içeri daldık. Daldık dalmasına ama daha avlunun ortasına ulaşmadan yaklaşık 20 kişiye Arapça olarak Müslüman olduğumuzu söylemiştik bile, bunu duyan Yemenliler önce bir sersemliyor ardından da "Buyrun o zaman, buyrun" tarzında bir tavır takınıyorlardı. Dışarıda bizi beklemekte olan zavallı annem ise merdivenlerde epeyce taciz edilmiş. Yukarı çıkmak istediğini düşünen Yemenliler sinirle ve tabii Arapça bir şeyler söyleyip durmuşlar annem de ne dediklerini anlamadan her gelene İngilizce olarak "ben Müslümanım" diyormuş. Hala gitmeyip azarlayan olursa da son çare olarak kelime-i şahadet getiriyormuş. Her kelime-i şahadetten sonra ise kadıncağızı bu kez de kolundan tutarak

zorla camiye sokmaya çalışmışlar. Neyse ki bizim de camide işimiz uzun sürmemiş ve onu bu kabustan kısa süre içinde kurtarmıştık.

Eski şehrin tam ortasını etrafı dükkanlarla süslü bir cadde kesiyor. Ancak ilk ziyaretimiz öğlen saatlerindeydi ve tüm dükkanlar kapalıydı. Meğer bu saatler hem siesta hem de gat için ayrılıyormuş ve dükkanlar ancak öğleden sonra saat 4 gibi tekrar açılıyorlarmış.

Derya ile eski sokaklarda bol bol fotoğraf çektikten sonra bir an önce ertesi gün binmeyi planladığımız Aden otobüsüne bilet almak üzere eski Mukalla sokaklarına veda ettik. Bu ülkede işleri şansa bırakmanın biraz tehlikeli olduğunu sınırdan geçer geçmez öğrendiğimiz için bu kez oldukça temkinli davranıyorduk.

Güçlkle bulduğumuz otobüs yazıhanesinde ısrarla bize bilet satmamalarını anlamıyorduk. Neyseki yardımsever bir adam yanımıza gelerek durumu açıklığa kavuşturdu; Yabancı turistler için Mukalla kentinin de içinde bulunduğu Hadramut bölgesinden Taiz ya da Aden gibi kentlere kara yoluyla ulaşım, güvenlik nedeniyle kesinlikle yasaklanmıştı ve buradan kara yoluyla çıkışımız ancak turizm polisinin özel izinleriyle, başkent Sana'a'ya gerçekleştirilebilirdi. En kötü ihtimalle paraya kıyıp uçak ile Aden ya da Taiz'e geçebilirdik ki bu son çare bile çok kötü bir seçenek gibi durmuyordu. Tabi, Mukalla'dan Taiz ya da Aden'e uçuş olmadığını öğrenene kadar...

Yemen hakkında bilinmesi gereken önemli bir bilgi olan "Turistlerin kafalarına estiği gibi ülke içinde dolaşamayacakları" gerçeğini ne yazık ki kendi kendimize yaşayarak keşfediyorduk. Yemen hükümeti bize hiçbir seçenek bırakmadan bizi Kuzey Yemen'deki başkent Sana'a'ya postalıyordu. Halbuki biz güneydeydik ve gezilecek kentlerin çoğu Güney Yemen'de sahil şeridinde yer alıyordu. B planımız mecburen Sana'a'ya uçmak ve Sana'a üzerinden tekrar karayolu ya da havayoluyla Güney

Yemen'e (Taiz ve Aden) geri dönmekti. Bu planı anında uygulamaya koyarak büyük bir telaş içinde ertesi günü Sana'a uçağına bilet almak üzere en yakın Yemenia Airways bürosuna daldık ve sürpriz! En yakın uçak 4 gün sonra!

Turizm Polis Bürosu

Süngümüz düşmüş bir şekilde bir taksiye atlayarak taksiciye elimize otobüs yazıhanesinde tutuşturdukları ve üzerinde turizm polisinin adresinin yazılı olduğu kağıdı uzattık. Arabamız büyük bir bahçenin içinde tek sıra ahır gibi kulübelerin ardına sıralandığı açıklık bir yerde durdu. Peki ama neden durmuştuk? Ortada herhangi resmi bir bina da görünmüyordu, her şeyden öte ıssız ve şehirden uzak bir yerdirdi burası. Taksici bize inmemizi işaret etti ve kulübelerden birinin kapısını açarak içeriye seslendi. Ardından da şaşkın gözlerle neler olduğunu anlamaya çalışan bizlere turizm polisi bürosunun burası olduğunu söyleyerek içeri girmemizi işaret etti. Asma kilitli kırık dökük kapıdan oldukça tedirgin bir şekilde kulübenin içine girdik.

İzbe, karanlık, havasız pis bir odanın içindeydik artık. Tedirginliğimizi anlayan polisler bizi son derece sevecen bir şekilde buyur ettiler ve oturmamız için yer açtılar. Bu arada polis dediysem öyle üniformalı janti adamlar canlandırmayın gözünüzde; bisiklet fanilalı ve peştemalli, ayaklarında terlik olan ve avurtları çiğnedikleri gat nedeniyle patlarcasına şişmiş 4 polis memurundan söz etmekteyim şu anda... Yalnız böyle garip bir kılıkta garip bir mekanda bulunmalarına rağmen oldukça kibar ve insan canlısı olduklarını söylemeden geçmek haksızlık olacaktır. Biz içeri girer girmez yerde uzanmakta olan polisler hemen toparlandılar ve yarı oturur pozisyona geçtiler. Bütün samimiyetleriyle yardım etmeye çalışıyorlardı ama sorun şuydu ki hiç birimiz şu anda bir polis merkezinde hele hele de turizm polisi bürosunda olduğumuza inanmıyorduk. Dördümüz de şüpheyle birbirimize bakıyor ve Türkçe olarak "Yok canım, olamaz!", "Daha neler artık bir karışıklık var bu işte" gibi cümleler sarfediyorduk.

Hayatım boyunca fotoğraf çekmenin yasak olduğu belki de yüzlerce mekanda bulunmuş olmama rağmen hiçbir beni bu polis merkezini görüntüleyememiş olmak kadar üzmedi. Yine de beynime kazıdığım detaylardan bazılarını aktarmak istiyorum: En fazla 10 metrekarelik odanın duvarları muhtemelen inşa edildiğinden beri badana boya görmemişti. Sararmış ve sıvaları dökülmüş bu

duvarlar aynı zamanda odada bulunan sehpadan bozma çalışma masası ile birlikte telefon defteri niyetine kullanılmış, kırmızı mavi tükenmezler ile onlarca, yüzlerce Arapça isme ve telefon numarasına sahiplik yapılmaktaydı. Odanın ortasında yer alan eski yırtık kilim ve içi süngerli minderler ise sevgili memurlarımızın üzerinde mesailerini geçirdikleri, kah yatarak, kah oturarak gat çiğnedikleri önemli eşyalardı.

Başta da söylediğim gibi odaya girer girmez bize yer açmışlardı. Beni içi süngerli minderimsi cismin üzerine yerleştirdiler, anneme kilim, Derya'ya ise eski dosyalardan bir iple bağlanarak yapılmış bir dosya balyası düştü sandalye niyetine. Odadaki tek karmaşık alet olan telefonu bizim için en az 15 kez kullandılar ancak sonuç kocaman bir sıfırdı. Bugün için Sana'a'ya geçiş izni almamız imkansızdı, ama belki yarın bunu başarabilirdik. Tekrar gelmemizi salık vererek güler yüzle kapıya kadar bizi uğurladılar...

Not: Yazının ikinci bölümü bir sonraki sayımızda yayınlanacaktır.